HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עין משפט נר מצוה

קג א טוש"ע אה"ע סי' ס"ו ס"ג סעיף ג בהג"ה: קד ב מיי' פ"ח מהלכות דעות הלכה י':

מסורת הש"ס

ו) [נערוכין נד. פרש"י ד"ה אם זכה אם יש לו מזל טוב], ג) [ל"ל אלן], ג) [גירסת הערוך תידול ע"ש דמביא ראיה כמו דולגת בשוקת מולין ס.], ד) [סוטה יח.], ה) [בילקוט ליתא ואם כן שפיר טולל הך מימרא דרבי אלעזר בהדי הך מימרא דר"ש לעיל ול"ל ואמר ר"ש אין וכו'], [שבת קלט. ע"ש ג"ש ס. ע"ש], ו) [וכוי עדשים מרגוס ומפשיל לטולפחין], ח) סוכה מו:, ט) [רש"ל], י) [רש"ל],

תורה אור השלם

1. אָז תִּקְרָא וַיְיָ יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי אִם תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שִׁלַּח אֶצְבַּע וְדֹבֶר אָוֶן:
ישעיהו נח ט

2. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הִבָּרְאָם: בראשית ה ב

3. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם:
תהלים קטו טז

4. וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ:
בראשית ב יח

5. וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקֳחָה זֹאת:
בראשית ב כג

6. וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה:
בראשית יב ג

7. וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:
בראשית יח יח

8. וְיָרְדוּ מֵאֳנִיֹּתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל חֹבְלֵי הַיָּם אֶל הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ: יחזקאל כז כט

9. הַבְּרֻתִי גּוֹיִם נָשַׁמּוּ פִּנּוֹתָם הֶחֱרַבְתִּי חוּצוֹתָם מִבְּלִי עוֹבֵר נִצְדוּ עָרֵיהֶם מִבְּלִי אִישׁ מֵאֵין יוֹשֵׁב:
צפניה ג ו

10. אָמַרְתִּי אַךְ תִּירְאִי אוֹתִי תִקְחִי מוּסָר וְלֹא יִכָּרֵת מְעוֹנָהּ כֹּל אֲשֶׁר פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ אֲבָן הִשְׁכִּימוּ הִשְׁחִיתוּ כֹּל עֲלִילוֹתָם: צפניה ג ז

11. וּמוֹצָא אֲנִי מֹר מַמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וְחֲרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ:
קהלת ז כו

12. וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יְהֻתָּלוּ וְאֱמֶת לֹא יְדַבֵּרוּ לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שֶׁקֶר הָעֲוֹה נִלְאוּ: ירמיהו ט ד

לעזי רש"י

פוישו"ן. שפע.
טאפי"ט [טרפי"ד]. שטיח.
פלשטי"ר. לטייח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מתכוונת ליה כדבעי טוס ועפ: (ב) רש"י ד"ה מנגדתו וכו' דמלקוח הוא סמ"ד: (ג) ד"ה מיטין כוסס כמתניה וכי אדם אוכל חיטין כמות שהן ולובש פשתן כמות שהוא סמ"ד: (ד) ד"ה ומע"ג וכו' שכר (לפי הסעם) מת"מ וע"ג ס"ת בעבודת הקרקע לפי השערי: (ה) ד"ה טעמא וכו' מגל וכו' שקר הוא לך וכתיב כל"ל והד"ת: (ו) תוס' ד"ה המלוה וכו' ומ"מ רעות רבות וצרות זה:

מוסף רש"י

אז תקרא וה' יענה. לעיל מיניה כתיב הלא כדבעי לעבד למען וגו' ומפני שכך הלכ מתעלם, היינו נוטל את חמותו ומקיבל את קרובין, ותוהב את שכיון שכתיב (משלי ז) טוב שכן קרוב מאח רחוק, ומלוה לעני משעת דחקו בכלל פרוס לעבד למען וכי תרחם ערוס (סנהדרין עו:). תשפיץ. ממזק (מגילה ד. ע"ש). מתמסכן. מכיפו לידי עניות (סוטה יא.).

תוספות ישנים

למחי הסם י"מ [דקתני] למחמו לא מצית למעבד להסיפה אבל לא נקט בא למחי למחי טרח ומסיפה ד"מ דווקא בא למחמו אבל לא בא למחי למחי להסקיע מלות יכול: אין לך [למעלה] פחותה מקרקע ופ"ה והא מיהו קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע מינו אדם ל"ל לרישא יש לו לקנות [קרקע] אי גם להסכר למחוות ניהו אבל לסיה בה כל חומנתו אינו עושה כהוגן שאין לך חומנת פחותה מקרקע לסיה בה כל עיקר מלמעלה: זבין ולא מידוע. פי' מכור כל דמסיכן קודם שהסיה עני ולא נהירא דאמר קאמר ה"מ סיפתרקי אבל גלימא לא הכי יש לו למכור כל אחר לו קודם שיהיה עני ומכאן לפרש כדאמרינן בחלו טרפות אחר דולי בשוקת וכ"ל זבין ולא מידוע כלומר קנה בגדים מרוגים ולא מחרוג אדרבה בזול לקנות מלחרוג ומ"מ סיפתרקי אבל גלימא לא דוקא גלימא יש לו לקנות מחרוג בזבין לאחר כך מתרמית ליה כלומר לא מיתרמי ליה כלומו

המלוה סלע לעני בשעת דחקו. מקשה ר"ת דבפ"ק דחגיגה (דף ה. ושם) אמר ומצאוהו (ו) גרות רבות ורעות זה הממציא מעות לעני בשעת דחקו ומוסר ר"ת דהתם מיירי שמוכל ממנו המוכל מס וחקוק למכור ביתו או שדהו על כך וזה ממציא לו מעות ואם לא היה מוצא למכור היו מקילין מעליו והיינו גרות רבות שנריך למכור בזול ומפסיד הכל ומסיק עלה דהיינו דאמרי אינשי זחק לעלות לא שכיח כלו' לקנות תבואה אין ממציאין לו מעות לתליתא שכיח כשדוחקין אותו למכור כמו תליוהו וזבין (ב"ב דף מז:)

ורש"י פירש שם נעניין אחר:

אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא. מכל דריש שנא גרות רבות אפילו הכי אמין עומדים מלא מעט בחמין: **שאין** לך אומנות פחותה בו'. אף על גב דרבי אלעזר גופיה קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם לגיך לומר קרקע לגבות עליו שידור בו וגם לצורך מזונותיו כדאמר רב פפא בסמוך זרע ולא תזון והכא מיירי באדם שעיקר אומנותו בקרקע: **זבין** ולא תיזול. פי' בקונטרס לשון דלות כלומר מכור כלי תשמישך קודם שתעני וקשה דאמאי שנא דנקט בישתרקי טפי משאר מילי ונראה לר"ת כפירוש ר"ח דתיזול ענין מריגה כמו סתר זולי בשוקא (חולין ס.) כלומר קנה בגדים ולא תלרוג כי יותר תרויח בקנין מבאריגה אבל גלימא טוב לאדם לחלוג דלימור לא מיתרמי ליה כלומו

נרתה

מתברכות אלא בשביל ישראל [7]כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל ואמר רבי אלעזר עתידים כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שנאמר [8]וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים [9]על הארץ יעמדו ואמר ר' אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנאמר וירדו רבי אלעזר חזיא לההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפותיא א"ל אי תשדייה לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך רב על לביני שיבלי חזנהו דקא נייפן אמר להו אי נייפת איתנופי הפוכי בעיסקא טב מינך אמר רבא [10]מאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמיא ליה תיגרי אמר רב פפא זרע ולא תזבין אע"ג דכי הדדי גינהו הני מברכן זבין ולא [11]תיזול הני מילי ביסתרקי אבל גלימא לא מיתרמיא ליה [12] טום ולא תשפיץ שפוץ ולא תיבני [13]שכל העוסק בבנין מתמסכן קפוץ זבין ארעא מתון נסיב איתתא נחית דרגא נסיב איתתא סק דרגא בחר שושבינא א"ר אלעזר [14]בר אבינא [15]אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר [16]הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם וכתיב [17]אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר רב הוה מיפטר מרבי חייא אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא ומי איכא מידי דקשה ממותא נפק דק ואשכח [18]ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' רב הוה קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי [19]טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדא ליה טלופחי כי גדל חייא בריה אפיך לה אמר ליה איעליא לך אמך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקא אמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי [20]שנאמר [21]למדו לשונם דבר שקר העוה וגו' רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר א"ל דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו

מן

שמע לא תתקבל עליה: **שומניות**. מוהב טוב. בחר לך מלא חסוב להדבק מחריו: **נשניל ישרלא**. לירלא כדי שיחזרו בתשובה: **חימצי**. מין קטניות: **אפיך לה**. היה אומר האב לבנו אמור לאמך לעשות עלשים והוא אומר לה עשי חימצי והיא עושה עלשים: **טעמא מלפך**. פעמים שהבן מכעיס את אביו אמי היה לי לעשות כן (ס) : **אבל אסא**. דבר שקר הוא וכתיב למדו לשונם דבר שקר: **כי הוה משכח מידי**. דבר הרחוי לה:

מן